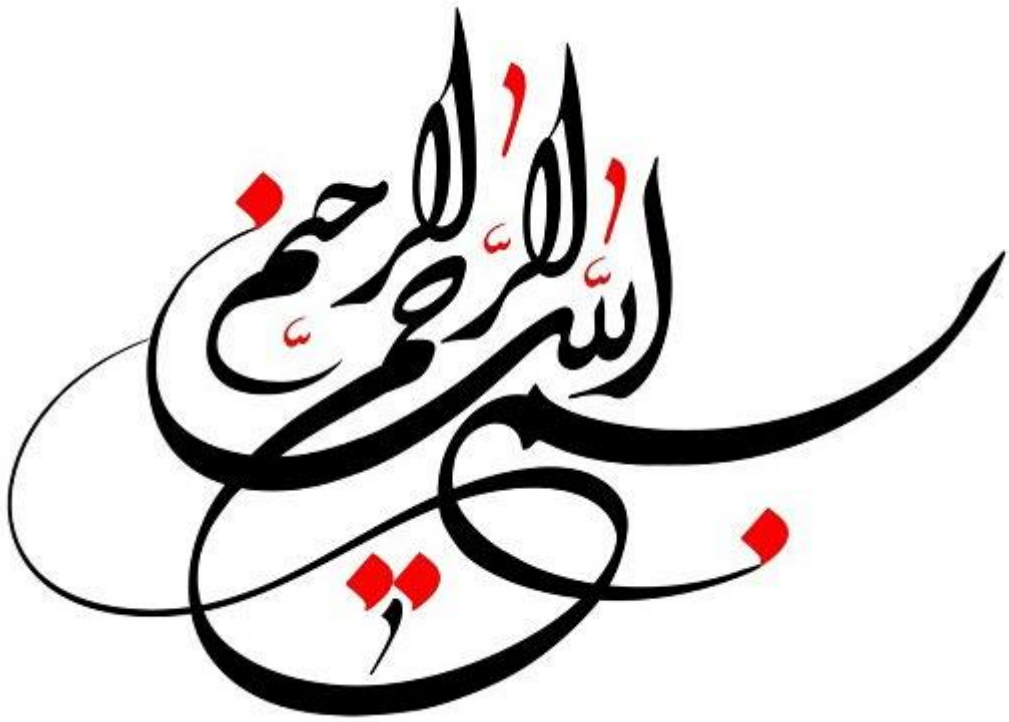

مرکز پیمایش حوزه‌های علمیه ایران

حوزه علمیه حضرت فاطمه الزهرا (س) شهرستان کبوداکنک

عنوان مقاله:

اقتصاد اسلامی در سیره امام علی (ع) و امام خاتمه ای

محقق:

زیبا مردای

زمستان ۹۷

چکیده

مسئله اقتصاد، به عنوان یکی از مهم ترین مسائل زندگی بشر، مطرح است و اسلام نیز نگرش خاصی به آن دارد. امام علی(ع) برای اقتصاد نقش هم تراز عبادت قائل می شدند و اقتصاد را مجموعه امالی می دانست که تابع نظام ارزش حاکم که برانسان است. که اقتصاد دولت علوی به نمایی و میانی تقسیم شده است. که اهداف میانی در طول هدف نمایی قرار می گیرد. رهبر انقلاب اسلامی اقتصاد را الگویی برگرفته از فرهنگ و ارزش های اسلامی و انقلابی است. پرسش اصلی در این است که اقتصاد چه تأثیری در روند رشد و پیشرفت جامعه دارد؟ اهمیت اقتصاد از آنجا ناشی می شود که همه دشمنان انقلاب اسلامی برای متوقف کردن روند پیشرفت انقلاب در عرصه اقتصاد است. هدف از ارائه این مقاله این است که با شناخت اقتصاد و راه های رسیدن به اقتصاد و مبارزه با فساد اقتصادی، بتوان به روند رشد و توسعه و پیشرفت در جامعه اسلامی کمک کرد.

کلیدواژه: سیره امام علی (ع)، اقتصاد، اقتصاد مقاومتی، مقام معظم رهبری

کسانی که فکر می کنند مسائل زندگی از یکدیگر جداست و هرچیزی یک مرز و یک قلمرو خاص دارد و هر گوشه ای و قسمتی از زندگی بشر به یک شیء بخصوص تعلق دارد، تعجب و احیاناً انکار می کنند که کسی مسئله ای به نام « اقتصاد اسلامی » طرح کن. زیرا به عقیده اینها هر یک از اسلام و اقتصاد یک مسئله جداگانه است. اسلام به عنوان یک دین برای خودش و اقتصاد به عنوان یک علم و یا یک فلسفه برای خودش، اسلام قلمروی دارد و اقتصاد قلمروی دیگر، اگر چه اسلام با همه ابعادش در بستر زمانی آرام، بر مرحله عمل نرسید، ولی برنامه جامع و سعادتمندانه زندگی را می توان از قرآن و گفتار و سیره معصومین(ع) به ویژه امام علی(ع) گرفت که مسئول حکومت الهی در همه ابعاد بشری، در عرصه گسترده جغرافیایی بودند. امام(ع) به لحاظ معنوی، و از جهت کار و تلاش اقتصادی در اوج بود. که اقتصاد از جمله موضوعات مهمی است که در سال های اخیر به دلیل مواجهه نظام مقدس جمهوری اسلامی با دسیسه های استکبار جهانی، از جمله تحریم های ظالمانه اقتصادی، در صدر اولویت های مورد نظر رهبری انقلاب اسلامی قرار گرفت. که الگوی اقتصاد برگرفته از فرهنگ و ارزش های اسلامی و انقلابی است و خصلت بارز آن توانمندی اقتصاد کشور در مقابله با تهدیدهای دشمن و تبدیل آنها به فرصتی برای پیشرفت بیشتر است. در این مقاله به بررسی چگونگی اقتصاد، فساداقتصادی، راهکارهای مواجهه با آن و اقتصادی موفق پرداخته شده است. که با شناخت اقتصاد گامی بزرگ در پیشرفت کشور خواهیم داشت.

تعریف لغوی و اصطلاحی اقتصاد

لغوی: این کلمه در زبان واژه شناسان، از ماده قَصَدَ در معنای رفتن، روان شدن، قصد چیزی یا کسی را کردن همچنین اقتصاد به معنای اعتدال و میانه روی نیز آمده است.

اصطلاح: اقتصاد در اصطلاح علم اقتصاد به عنوان دانش بررسی رویدادهای اقتصادی در زمینه تولید، توزیع و مصرف به کار می رود. (مرکز پژوهش های صدا و سیما، <http://pajuhesh.irc.ir> سایت)

اقتصاد چیست؟

روابط اقتصادی دو نوع است: روابط تکوینی و طبیعی، و روابط اعتباری و قانونی، روابط طبیعی عبارت است از یک سلسله روابط علیّ و محلولی که خواه و ناخواه در امور اقتصادی پیش می آید، مثل روابط مربوط به عرضه و تقاضا و بهادر اقتصاد آزاد و مبادله ای: تورّم پول، افزایش و کاهش قیمت ها، بیکاری، بحران اقتصادی، امثال اینها، اما روابط اعتباری و قراردادی عبارت است از قوانین مربوط به حقوق و مالکیت های شخصی یا اشتراکی.

از جمله مسائل قابل توجه، تأثیر روابط طبیعی و قرار دادی در یکدیگر است. روابط طبیعی با کار و صفت و تکامل ابزار تولد و رقابت ها و تمرکزها مرتبط است و به عقیده مارکسیست ها تکامل ابزار تولید خواه و ناخواه سبب می شود که قوانین اقتصادی تغییر یابد. آنها روابط قرار دادی را صد در صد تابع ابزار تولید که حاکم بر روابط طبیعی اقتصادی می باشد می دانند. (مطهری، ۱۳۸۹، ۳۱-۳۲)

نگاه ویژه اسلام به اقتصاد

علم اقتصاد، دانشی است که بر تخصیص بهینه کالاها و فرآورده ها می پردازد. مسأله اقتصاد، به عنوان یکی از مهم ترین مسائل زندگی بشری، مطرح است، و اسلام نیز نگرش خاصی به آن دارد. نظام اقتصادی اسلامی عبارت است از مجموعه قواعد کلی ارائه شده در اسلام در زمینه روش تنظیم حیات اقتصادی و حل مشکلات اقتصادی، در راستای تأمین عدالت اجتماعی.

اقتصاد اسلامی برخلاف اقتصاد غربی، برقناعت و پرهیز از مصرف گرایی تأکید دارد. اقتصاد غربی نیازهای انسان را نامحدود و منابع و امکانات جهان را محدود می داند؛ در حالی که در اسلام منابع و

۳- بهبود زندگی طبقات ضعیف از اهداف قانون هدفمندی یارانه ها

«مقام معظم رهبری می فرماید: این کار بزرگی است، یکی از هدفهای این قانون عبارت است از توزیع عادلانه یارانه هایی که نظام و دولت به مردم می دهد. من قبلاً در یک صحبتی شرح دادم که یارانه ها همیشه به صورت نامتعادل و غیرعادلانه در بین قشرهای مختلف مردم تقسیم شده است، طبیعت کار یارانه عمومی همین است. با هدفمندی یارانه ها، در واقع یک تعادلی، یک اجرای عدالتی در تقسیم و توزیع یارانه ها وجود پیدا کرده است، که این کار در بهبود زندگی طبقات ضعیف نقش موثر داشته است. (مبلغان، ۱۳۹۱، ۱۰۴-۱۰۷)

فساد اقتصادی و راهکارهای مواجهه با آن

انواع مفاسد اقتصادی

- ۱- فساد در خریدهای دولتی: مأموران خرید دستگاههای دولتی موظف هستند کالای مورد نیاز را از داخل یا خارج با پول ملی یا ارز خریداری کنند، در اینجا امکان فساد با استفاده از تبانی بین مأموران خرید یا مسئولان بالاتر آنها و فروشندگان وجود دارد.
- ۲- قرارداد با پیمانکاران داخلی یا خارجی: حکومت ها به ویژه در کشورهایی که دولت در آنها سرمایه گذاری عمرانی را خود بر عهده دارد با پیمانکاران بخش خصوصی قراردادهای مقاطعه کاری منعقد می کنند در این صورت، احتمال رانت خواری وجود دارد.
- ۳- فساد در فروش املاک حکومتی: براساس قانون، فروش اموال و املاک حکومتی باید از طریق مزایده صورت پذیرد. متقاضیان خرید اموال می توانند از طریق تبانی و همکاری مسئولان فروش، قیمت معامله را تا سر حد امکان کاهش دهند، چنانچه قیمت ها از پیش تعیین شده باشد، افرادی که واجد شرایط نیستند، می توانند از طریق رشوه دادن موفق به خرید شدند.
- ۴- فساد در صدور احکام قضایی: در صورت وجود فساد در دستگاه قضایی با خاطیان برخورد قانونی صورت نمی گیرد و بسیاری از مفسدان اقتصادی با ترفندها و شگردهای ویژه و حتی با دادن رشوه از مجازات های قانونی فرار می کند و در نتیجه دیگران نیز جرأت لازم برای ورود در چنین فعالیت های فسادبرانگیزی را پیدا می کنند.

راهکارهای نهادینه سازی فرهنگ جهاد اقتصادی

۱- توجه به عوامل تقویتی کار جهادگونه

برای نهادینه شدن فرهنگ کار و تلاش، همه قوای کشور، رسالتی مهم برعهده دارند؛ به ویژه رسانه های گروهی که باید با نگاهی آسیب شناسانه و نقادانه موانع و عوامل کم کاری در جامعه را شناسایی کنند و راهکارهای اجرایی و عملیاتی پیشنهاد دهند. می دانیم که سطح بهره وری در کشور ما بسیار پایین است. برای اینکه در جامعه کار متراکم و جهادی صورت بگیرد، باید نیروی کار در سطوح مختلف مورد احترام قرار گیرد و میزان بهره وری و کارایی مضاعف شود.

۲- تقویت انگیزه های دینی و انقلابی

یکی از عوامل بسیار مهم که می تواند به توسعه کار و افزایش کارآمدی و جامعه کمک کند، توجه به آموزه های دینی و ارزش های معنوی کار است.

۳- در قرآن کریم و سیره ائمه اطهار (ع)

همواره انسان کوشا، محترم بوده و بر تلاش آحاد مختلف هر جامعه تاکید شده است، از این رو، ضروری است که سخنرانان در تربیون ها، به تبیین نقش کار از قرآن و روایات پردازند و جامعه را به تحرک درآورند. تقویت انگیزه های دینی برای کارآفرینی و اهتمام به کار و تلاش، در کنار تبیین مسائل اخروی، فرهنگ کار را در جامعه نهادینه می سازد.

۴- عامل فرهنگی

میزان کار و پشتکار هر ملت، امری فرهنگی است و ریشه در پیشینه تاریخی و اجتماعی آن ملت دارد؛ وقتی تولید و ایجاد ثروت در جامعه ای ارزش تلقی شود، به دنبالش فرهنگ کار نهادینه می شود. در جامعه ای که نگاه منفی و نادرست به سرمایه دار و ثروتمند وجود دارد روح کار و تلاش و جدیت در آن جامعه می میرد و تن پروری و کم کاری، فرهنگ غالب می شود. لذا رهبر معظم انقلاب در پیام نوروزی همگان را به جهد و تلاش وافر رهنمون می سازد و می فرماید:

«توجه دارید که ما آلان در این ساعات داریم وارد سومین سال دهه پیشرفت و عدالت می شویم. البته هم در زمینه پیشرفت و هم تا حدود زیادی در زمینه عدالت کارهای خوبی انجام گرفته است. لیکن

حرکت ما باید به خوبی باشد که بتوانیم این دهه را به معنای حقیقی کلمه مظهر پیشرفت و مظهر استقرار عدالت در کشورمان قرار بدهیم. (اسحاقی، ۱۳۹۰، ۲۵۶-۲۹۲)

نتیجه گیری

گفتار و رفتار و سیاست های امام علی(ع) در حوزه اقتصاد و معیشت از ابعاد مهم رویکرد حکومتی و اجتماعی ایشان است و در میان تمامی رهبران و پیشوایان دینی بیشترین توجه را به خود اختصاص داده است به طوری که نویسندگان از ایشان به عنوان شهید راه عدالت یاد می کنند. اقدامات علی(ع) در عرصه توزیع اقتصادی و موفقیت های آن، الگوی مناسبی برای همه به ویژه شیعیان است. که رهبر انقلاب اسلامی هم در حوزه اقتصاد و معیشت تلاش می کنند تا بتوانند الگوی مناسبی برای توزیع اقتصاد داشته باشند که در چند سال که تکیه بر اقتصاد مقاومتی کردند کشور روز به روز از لحاظ اقتصاد توسعه پیدا کرده است.

که ایشان توصیه می کنند که در اداره کشور و اقتصاد باید با عدالت رفتار کرده نباید به کشورهای غربی متکی شد. که قرآن و روایات هم نگاه ویژه ای به اقتصاد دارند. که راه مبارزه با فساد اقتصادی را بیان می کند و راهکارهای مقابله با آن را ارائه می دهد تا با شناخت و عمل به آنها در عرصه اقتصاد موفق باشیم تا به دشمن و غرب متکی نباشیم، که در این مقاله به این راهکارها و معرفی آنها پرداخته شده است.

منابع و مأخذ

قرآن مجید

نهج البلاغه

- اسحاقی، حسین، ۱۳۹۰، مبانی و راهبردهای جهاد اقتصادی، قم، مرکز نشر هاجر، چ سوم.
- احتشامی، مسعود، ۱۳۹۱، مبلغان ۱۶۳، ماهنامه اطلاع رسانی، پژوهشی، آموزشی، قم، روح الامین.
- سجافی، جعفر، ۱۳۹۱، سیمای اقتصادی اسلامی، قم، موسسه امام صادق (ع)، چ سوم.
- کوهی، مصطفی، ۱۳۹۵، مبلغان ۲۰۴، قم، معاونت تبلیغ و آموزش های کاربردی حوزه علمیه.
- طالقانی، محمودف ۱۳۸۸، مباحث اقتصادی، تهران، شرکت سهامی انتشار، چ اول.
- مطهری، مرتضی، ۱۳۸۹، نظری به نظم اقتصادی اسلام، تهران، انتشارات صدرا، چ هفدهم.
- میرمعذی، حسین، ۱۳۹۳ ف مبلغان ۱۷۹، قم، مرکز آموزش های تخصصی تبلیغ.
- پرتال جامع علوم انسانی
- سایت پایگاه امام علی (ع) www.imamalin.ir
- www.farsnews.com
- www.imamalin.net
- www.hawzah.net